

Erdély S. és Társa
régipénzkereskedése, Bpsten, VIII., Aggteleki-u. 7.
Elad, vesz és cserél mindennemű 10179
régipénzeket.

Megvételre keres egész gyűjteményeket, leleteket vagy egyes szép darabokat.

Magyar Árpád- és vegyesházi királyok érmeiről eladási árjegyzéket kívánatra ingyen küld.

50 drb, különféle rézpénz 4 K.

100 " " " " 6 "

30 " " római " 2 "

20 " " ezüst pénz 4 "

20 " " Árpád- és vegyesházi pénz 5 "

Meghatározások ingyen eszközöltetnek.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI., Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Elsőrendű ritkaságok!

Minden bélyegpár 20 fillér és a portó:

Honduras, 1890-ből, 1 és 2 ct az országcímerrel.

Nicaragua, 1890-ből, 1 és 2 ct a vasuttal.

Nicaragua, 1890-ből, «Official» felnyomattal.

Perak, 1895-96-ből, 1 és 2 ct a tigrisfejjel.

Hawaii, 1894-99-ből:

1 c aranyáru (címer), 2 c barna (Honolulu kikötője), csak 25 fillér és a portó; — 1 c kékeszöld (címer), 2 c piros (Honolulu kikötője), csak 25 fillér és a portó; — 5 c kármínpiros (Kamehameha szobra) 5 c sötétkék (ugyanaz), csak 25 fillér és a portó.

Hayti, 1896-ből, pálmafa és címer, 1, 2 és 5 ct; a három darab ára csak 25 fillér és a portó.

Francia Kongó, 1900-ből:

1 c sötétbarna, 2 c sárgásbarna, 4 c piros, 5 c zöld, a zsákmanýra induló oroszlanál; a 4 darab ára csak 50 fillér és a portó;

Selangor, 1892-94-ből:

1 c zöld, 2 c piros, 2 c sárga, 3 c piros, 5 c zöld, az ugró tigrissel; az 5 darab ára csak 60 fillér és a portó.

Két koronás használatlan bélyegeket is beküldheti a pénzt, Portóra, ha ajánlván kívánja a levelet, 35 fillért (dupla levéltér 45 fillért) küldjön; közönséges levél portója, ha egyszerű, 10 fillér, ha dupla, 20 fillér.

5 koronás rendelés portómentes.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VERNE GYULA.

KÜLÖNÖS VÉGRENDELLET.

Fordította GAAL MÓZES.

Egyedül jogosított magyar képes kiadás.

60 KÉPPEL.

Ára fűzve 4 K. — Vászonkötésben 5 K 50 f.

«Franklin-Társulat» könyvkiadóhivatalában Budapesten IV., Egyetem-utca 4. sz. a. megjelent és kapható:

KÖZÉPISKOLAI OLVASMÁNYOK.

Macé János. *Egy falat kenyér története.* Levelek az ember életéről. A 79. francia kiadást fordította Zigány Árpád. 8 képmelléklettel. Vászonkötésben 4 K.

Mouton Jenő (Merinos). *Cougourdan Márius.* A «Boldogasszony» hajó kapitányának utazásai és kalandjai. Franciából fordította Sárossy Béla 40 képpel. Vászonkötésben 4 K 40 f.

Dr. Márki Sándor. *Erzsébet Magyarország királynéja* (1867—1898). Negyedrét alakban, 6 nagy képmelléklettel és 38 a szövegbe nyomott kisebb-nagyobb képpel. Diszkötésben 10 K.

Toldy László. *Magyar Szt. Erzsébet élete.* Képekkel. Kötve 2 K.

Toecsek Helén. *A bujdosó fia.* Nyitrai báró Tóth Ferencz eredeti «emlékiratai» nyomán. Az érettebb ifjúság számára. Diszkötésben 2 K.

Vértesi Arnold. *A felkelő nap országa.* Regényes utazás Japánban. Vászonkötésben 4 K.

Vörösmarty. *Zalán futása.* Tíz énekben. Gyulai László által rajzolt 12 képpel. Diszkötésben 3 K 20 f.

— *Zalán futása.* Tíz énekben. Gyulai László által rajzolt 12 képpel. Diszkötésben 3 K 20 f.

— *A tizenöt éves kapitány.* Képekkel Kötve 4 K 40 f.

— *Két évi rakáció.* 90 képpel. Fordította Huszár Imre. Kötve 5 K.

— *Sándor Mátyás.* Regény. Fordította Huszár Imre. Benett L. eredeti rajzaival. Kötve 6 K 40 f.

— *A lángban álló szigetenger.* Franc. ford. Huszár I. 47 képpel. Kötve 3 K 60 f.

— *A Jangada.* Nyolcszáz mérföld az Amazonon. Képekkel. Fordította Visi Imre. Kötve 4 K 80 f.

— *Várkastély a Kárpátokban.* Regény. Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 3 K 50 f.

— *Az úszó sziget.* Regény. Fordította Gaal Mózes. 79 képpel Kötve 5 K. 20 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

— *Névtelen család.* Fordította Huszár Imre. 80 képpel. Kötve 6 K 40 f.

— *Öt hét leghajón.* Utazás Afrikában. 73 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Haza, Franciáországba.* — *Gil Brattar.* Fordította Huszár Imre. 39 képpel. Kötve 4 K 40 f.

— *Utazás a föld középpontja felé.* Ford. Beöthy Leó. 64 képpel. Kötve 4 K.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26308. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Félsz évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

BURKUS.

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes. 11

— Vajjon ilyen lesz-e neked valaha, fiatal Bogdán?

— Ezt gondolta Bogdán úr? — kérdém lán-goló arccal.

— Ezt, öcsém, pedig nem irigyeltem nagy-apádtól. Nem irigyeltem én soha senkitől semmit. Aki korán kel fel, s nem gondol mindjárt arra, hogy mit fog enni, hanem arra gondol, hogy előbb valamit dolgozni is kellene, az nem irigy s abból az életben lesz valami. Okos, tanult ember ezt talán cifrábban tudná kifejezni, de én így érzem, így tapasztaltam, így is mondom.

— Megérttem, Bogdán úr!

— Az istálló mellé a színt magam kalapáltam össze, a házat a magam esze után nagyobbítottam meg. Elkezdtem gabonával, aztán borral kereskedni, tartottam bérben egy szép rétet, vásároltam tinókat, szedtem össze diót, almát a vidékről; jártam Pestre, Bécsbe, éjjel-nappal talpon voltam. Míg fiatal az ember, győzi a munkát s aki másra bizza, hamarabb kárát vallja. De soha senkit egy krajcárral sem rövidítettem meg. Amit szereztem, az igazságos kereset volt. És mit láttam ezalatt a hosszú esztendő alatt? Ez a legszomorúbb fele az én életemnek. Láttam, hogy tömérdek embert tönkre juttattak a maga élbetelensége. Nem a szerencsétlenség, nem. A megye nagy birtokosai, a régi büszke urak hova lettek? A méltóságos és, nagyságos titulus cifra rongya fityegett le róluk semmi egyéb. Ki ad erre valamit, ha van egy makulányi józan esze? Öcsém, én nagyon jól ismerem őket. Van közöttük olyan, aki ezelőtt

harminc-negyven esztendővel átállotta volna bétérti a Bogdán Gergely kis boltjába s ma, — ó hidd el, fáj a szívem, ha erre gondolok. És talán éppen ez volt annak az oka, amiért mind-ezt elmesélem.

Bogdán úr végig simogatta tenyerével homlokát. Leolvastam az arcáról, hogy azt a szomorúságot, mely szavaiban rezgett, érezi a szívében is. Nem mertem a csendet megzavarni. Éreztem, hogy nekem is volna mondani valóm, de illetlen dolog tapasztalt emberek előtt egy fiatalnak a maga tapasztalatairól beszélni.

— Neked — folytatta később — igen érdemes családod van. Apád jó és okos ember. Nem esett kétségbe, amikor téged hozzám adott be. És sem ő, sem te nem fogod megbánni. Ennyit mondhatok. Szeretném, ha a fiam volnál, vagy szeretném, ha a fiaim közül csak egy hozzád hasonlítana. Nem aggódnám annyit, mint most aggódom. Beszélnek vele úgy, mint most veled. Azt mondanám neki: én megmutattam az utat, te haladj ezen. Megmondanám neki, hogy a munka nem szégyen s hogy a becsületet nem azok adják az embernek, akik a kaszinóban tarokkoznak, hanem adja a munka, hogy a munka mindent ad, de legkivált a léleknek a nyugalalmát. Megértettél engem, öcsém?

— Megértettem, Bogdán úr! Köszönöm irántam való jószágát.

— Mikor te az én mostani szavaimnak igazságát teljes mértékében tapasztalni fogod, akkor belőlem nem lesz egyéb, mint egy marék por.

— Bogdán úr! — kiálték fel, — ne tessék erre gondolni!

— Hagyd el öcsém, jobb arra gondolni, mint azzal nem törődni. Ma még birnak úgy ahogy az én rossz lábaim, de ki tudja, holnap nem

mondják-e fel a szolgálatot. Vén lovak, kidülhetnek. Akkor sok minden másképen lesz. De most jerünk haza. Ha Isten is úgy akarja, lesz szép termésünk.

Szép lassacskán ballagtunk le a szőlő-hegyről.

A nap is lehajlott már. A szomszéd erdő fáinak mintha égett volna a koronája. A felhő rózsaszínben játszott, egy nagy barna felleg úszott az égen.

Pereme élénk aranyos színt öltött fel, mintha egy nagy kendő lett volna, melynek a rojtjai hirtelen meggyűladtak.

Az országúton találkoztunk az úti biztossal. Erősen ki volt kenve a bajusza, nyalkán félre csapva a kalapja. Deresedett már a feje.

— Jó estét, Bogdán bácsi! Látja, haza vihetne engem is!

— Szívesen, öcsém!

— Szervusz Szathmáry Pista! Ejnye be nagy legény lett belőled! Apáddal sokszor vadásztam a «Kopasz tetőn».

Az úti biztosnak az apja négy lovon járt hajdanában. A megye uraival mulatott s a cigányoknak ötvenest meg százast ragasztott a homlokára. Ismertem a történetét s míg az öregnek vidáman adomázott a hintóban, nekem folyton a Bogdán úr szavai csengettek a fülemben:

— Láttam, hogy tömérdek embert tönkre juttatott a maga éhínsége. Nem a szerencsétlenség, nem. A megye nagy birtokosai, a régi büszke urak hova lettek?

Hova lettek?

Napokig, sőt hetekig nem tudtam a Bogdán úr egyszerű történetének hatásától megszabadulni. De nem is akartam. Újra meg újra felidéztem lelkemben. Beléje kapaszkodtam. Kérdeztem magamtól: Hát te tudtál volna-e úgy cselekedni? Falusi koreszmában pálinkát, szekérkenőt adni a parasztoknak, összerakni a krajcárokat, szint rómi össze, dolgozni s előbbre törni, nem szorítani senkire... senkire. És úgy éreztem, hogy én is tudtam volna olyan lenni. De milyen fölmagasztaló, buzdító érzés volt ez!

Összeszövődött a testvéreim iránt való szeretettel, mindennel, ami nekem kedves és kívánatos volt.

Így érlelődött meg bennem a szándék, hogy önállóságra törekedjem, hogy a magam ura legyek. Vakmerő volt a terv, de vajjon nem tőlem függött-e, hogy megvalósítsam?

XI.

Bandi Pestre készül. Bogdán úr temetése.

Az ember életében néha eltelnek hónapok, sőt évek, anélkül, hogy valami figyelemreméltó esemény fordulna elő. Hétkor lemegyek a boltba, tizenkettőig járnak-kelnek az emberek; pénzt hoznak, árút visznek. Tizenkettőkor hívnak ebédre. A segítők egy része a vendéglőben ebédel, mert a principális úr felesége beléunt a kosztadásba. Engem ott fogott Bogdán úr. A felesége miattam nem szégyenkezhetik, mert én is «nemes familiá»-ból való vagyok. Ott kellett ülnöm az egyik kisasszony mellett, aki egy pesti nevelőintézetből került haza. Folyton a költőkről álmodozik s reám nem sok ügyet vet. Bogdán úrnak a legidősebb fia hébe-korba haza jön. Katonatiszt, sok pénzt költ, rengeteg cigarettát szí el s meglehetősen ünja magát. Egyik leányát egy valóságos báró vette el, akinek a városnál csináltak a Bogdán bácsi kedvéért helyet. A fizetése csak arra való, hogy a kaszinóban egy-egy üveg pezsgőt igyék s kétkrajcáros alapon tarokkot játszék.

Mindez nem sokat érdekelt engem. Az ember leül az asztalhoz, megeszi amit a tányérjára kivesz. Megköszöni az ebédet s megy tovább dolgozni.

A kis árva leánykát az apácák iskolájába adták. Karácsonyra nem hozták haza, húsvétkor négy napot töltött otthon. Erősen megnőtt, nagyon kevés beszédű lett. Nem is gyakran találkoztam vele, a véletlen úgy akarta, hogy éppen abban az időben küldött el Bogdán úr a szomszéd faluban vásárolt jószágára, hogy nézzek körül s hozzak neki hírt a dolgok állásáról.

Az öreg szakácsné, aki az egész háznál legjobban szerette Etelkát, beszélt, hogy a «kisasszony» kérdezősködött rólam. Emlékezett a régi időkről, mikor én olyan jó voltam hozzá.

És sajátságos, az élet az ember körül csaknem észrevétlenül változik meg. Feri után Pestre került Marci, Bandi pedig az utolsó évét járta a gimnáziumban. Egyszer csak azt vettem észre, hogy neki is ütközik a bajusza. Az én régi iskolatársaim közül kevés maradt ott, azokat sem ismertem.

Egyszer az egyik megszólított az utcán. Egy forintot kért kölesön. Az volt, amelyik legtöbbször csúfolt, hogy kereskedő inas lett belőlem. Talán azért kellett a pénz, mert éhes volt, vagy

mert kártyázni ment s remélte, hogy abból az egy forintból egy óra múlva öt lesz. Nem tudom, nem is kérdeztem.

Bogdán úr többet volt fenn a lakásában, mint a boltban. Néhányszor felhivatott s leveleket diktált. Nem volt formás az írásom. Biztattott, hogy gyakoroljam magamat, legyen szép írásom.

— Az embertől sokat megkivánnak az életben, öcsém! — mondotta apai jóindulattal.

Én nem resteltem a dolgot, hanem felvittem a szobámba egy csomó krajcáros irkát s néha másfél óráig is pingáltam a betűket.

Így lepett meg egyszer Bandi. Éppen a majálisra készültek. A majálison a cigányt a nagy diákok fizetik. Őt is megválasztották rendezőnek. A többi aztán magától érthető.

AZ ULÁNUSOK.

— Mit csinálsz, Burkus? — kérde csodálkozva.

— Most járom a negyedik elemi osztályt. — feleltem neki. — Nézd meg, szépek-e ezek a B-ék?

Egy-két hasznos útbaigazítást a hajszál- és árnyékvonalakra nézve ő is adott nekem s így reászolgált az öt forintra, mellyel fáradságát megfizettem. Nem akarta elfogadni mind, mert az ő érzékeny jó szívében az orra alatt serkedő selyemszálak, apró legénypihék nem változtattak.

Bezzeg megváltoztak az odahaza való dolgok. Édes apánk az utóbbi öt esztendő óta nagyon megderesedett. Homlokára mély barázdákat húzott az idő. Édes anyánk többször volt beteg, mint egészséges. Amikor csak lehetett, haza látogattam. Ott voltam a testvérem lakodalmán, aki egy derék orvoshoz ment feleségül. Az orvos egy falunkbeli gazdaembernek volt a fia. Nem

név maradt meg a múltból egészen változatlanul, ez és — édes anyám áldó szeretete.

Minél kamaszabb lettem, annál jobban éreztem az édes anyai szeretet melegét. Ha odaültem melléje s mesélt nekem a gyermekkoromról: minden mozzanatot újra átéltem s mindig bocsánatot kértem, hogy én valaha annyi gondot okozhattam neki.

Húszadik évemben jártam. Bandi tizennyolc múlt s az érettségi vizsgálatot letette, mikor a Bogdán-családban a nagy gyászeset történt. Julius 3-án ágyba kellett Bogdán úrnak feküdnie. Nagyon nehezen tudott lélegzeni. Idegent nem eresztettek be hozzá. Három doktort is hívtak. Az öreg egyet is soknak tartott, mert soha sem volt beteg s az orvosok tudományát egészen felesleges holminak tartotta.

Julius 5-én délelőtt felhivatott engem az üzletből. Mondott valamit, de nem értettem. A hangja egészen megváltozott. (Folyt. köv.)

BEZERÉDINÉ.

Beborúlt Trencsénél a kuruc magyarnak,
Császár katonái táncolnak, vígadnak,
Cifra urak, hölgyek fürdenek a fénybe',
Köztük Bezerédi fogoly felesége.

Jaj de fényes börtön, jaj de szép kalitka!
De ilyen gyönyörű rabmadár is ritka!
Fény a mosolygása, aranyos a kedve,
Férfi vágyal nézi, asszony irigykedve.

Pálffy generális vígan lép elébe:
«Egy ilyen kurucért száz labanc cserébe!
Szép asszony, nem vagy rab, röpülhetsz szabadon,
De ha visszazállnál, nem bánád, fogadom.

Ki most is kuruc még, bizony mondom, dőre;
Magának, honának mi haszna belőle?
Mondd otthon uradnak: sebb az élet nálunk,
Aztán, no hisz értesz, — kettőtököt várunk!»

Kél a vágy, növekszik, a bűnös, az álnok:
Szöveget az asszony fényes, titkos álmat;
Némán jár-kelet otthon, borongó a kedve:
Hiszen ha lehetne! . . . s miért ne lehetne?

Kuruc Bezerédi híres brigadéros,
A karja, a szíve egyképen acélos;
Acélkar: labancok pokolra küldője,
Földi mennyországának általölölője.

Súgó-búgó gerle a titkát kitarja,
Mennybéli édesség a beszéde árja,
Csalfa igézzettel kárhozatba szédít,
Úgy hálózza lassan kuruc Bezerédit.

Bezerédi Imre szótlan is, halvány is . . .
«Várja a levelet Pálffy generális.»
S a magyar szabadság? «Ej, az már elveszett!»
Árulás! «Úr leszesz!» Nem leszek, nem leszek!

Csillanó asszonyköny: szemrehányó bánat;
Keserű panaszcso hangosan kiárad:
«Labancok húsával eteted a kardod,
Magad javánál a — másét többre tartod.

A haza, becsület? — hát az én szerelmem?
Kincset raknak elém s én föl ne emeljem?
Ott van a becsület, ott megbecsülnének!
Mért is hívnak engem Bezerédinének!»

Bezerédi Imre szótlan is, halvány is:
Várja a levelet Pálffy generális . . .
Mély sóhajtól lebben a levél papírja:
Irja-e? Nem írja! . . . Hajh, mégis megírja . . .

Örtüzek kigyúlnak. Szó hallik, suttogó:
Szeptemberi égbolt csillagos, ragyogó;
Paripák dobognak, kürt harsan, riadó:
Bezerédi Imre áruló, áruló!

Szeptemberi égbolt, gyászos a felhője,
Gyászosabb a rabnak búcsút venni tőle;
Mire majd a csillag harmadszor ragyogna,
A legszebb kurucfej legördül a porba.

Bezerédi Imre halálos börtönbe;
Hervadó rózsája siratja megtörve;
Két szemé jéggyöngyét záporoként hullatja,
Most ötlük szívébe bűne, gyalázatja.

Hosszú haja éjét megy aztán s kibontja,
Kegyelemért úgy esd térdére omolva;
Nem csalfa szerelem csillan már szemében:
Vergődő bűnát, könnyhullató szegyen.

Rákóczi az asszonyt szánakozva nézi,
De elfordul aztán s erős lesz, úgy érzi;
Bűnbánó zokogás a szívébe rezdül,
Bús keserűségén mégse hat keresztül.

«Kuruc Bezerédit — ő tudja — szerettem;
A dicsőség útján, — én azon vezettem:
Harcolni hazáért, halni szabadságért!
— Ki más útra tévedt, feleljen magáért!

Álljon az ítélet s kiket illet, lássák:
A hon üdve ellen nincsen itt barátság;
Semhogy szent ügyünket, — inkább öt sirassák,
Egy éljen örökké: a magyar szabadság!»

Kegyetlen, fájó szó, — ó, de oly fenséges!
Szegény bűnös asszony tudj' Isten mit érez . . .
Kítamolgyog törten, föltekint az égre,
Vigaszt az sem adhat gyászos keservére.

Nehéz bű minden perc, mégis elszáll gyorsan:
Hajnalba dob perdül, siró kürtszó harsan;
Döbbenettel értik halálos beszédit:
Viszik már veszteni labanc Bezerédit!

Áruló kurucfej szomorún lehajlik,
Az asszony szívébe ölö kín nyilallik,
Örületés búban megdermed, elájúl
S már csak félig hallja, mintha másvilágról:

Megveri az Isten nem egyszer, de százszor,
Aki hűtlen szívvel idegenbe pártol;
Ki honát eladja, eléri az átok,
De ki él-hal érte, mindörökké áldott!

Sajó Sándor.

A HADSEREG.

Irta Tonelli Sándor.

I.

Ha két állam között politikai tekintetben oly feszült viszony áll be, hogy azt békés úton megoldani már nem lehet, akkor ez államok egymást erővel kényszerítik tulajdon akaratuk elismerésére és kiűt a háború.

Régebben úgyszólván minden háború nagyobb-szabású rablókaland volt, amely az ellenfél országának pusztításában, falvainak, városainak fölégetésében találta célját. A XVII. század vége óta azonban, midőn az állandó hadseregek létrejöttek, majd pedig midőn a hadügyet az általános katonakötelezettség alapjára fektették, a háború igazán az államok mérkőzésévé, véres erőpróbájává lett.

A hadsereg ma az államok tekintélyének fegyveres biztosítója, az állam hatalmának úgyszólván legnyilvánvalóbb kifejezése. Óriási az az összeg, amelyet a hadsereg szervezete évenként Európa minden államában fölemész, óriási az az összeg, amely a hadsereg raktáraiban, épületeiben, az erősségekben rejlik, de föltétlen igaz az is, hogy ez a tengernyi pénzbe kerülő katonaság fegyveres biztosítója a békének.

Mégis nálunk igen kevésbé ismerik a katonaságot általában és igen kevésbé ismerik a fegyveres erő szervezetét, beosztását. A legtöbb embernek fogalma sincs arról, hogy mekkora lehet például egy háborúra teljesen felkészült hadtest, vagy hogy a három fő fegyvernemen: gyalogság, lovasság és tüzérség kívül mi minden műszaki csapat, szekeres, egészségügyi osztály stb. vesz részt egy-egy háborúban.

Európában ezidőszert majdnem minden állam hadserege három főelemből áll. Első a *rendes hadsereg*, amely első sorban van hivatva az ország védelmére és az ellenfél megtámadására, második a *területi hadsereg* vagy *honvédség*, amely az előbbinek támogatására van hivatva, harmadik a *népfölkelés*, amely csak nagy veszély idején, mikor a hadsereg és honvédség nem elegendő az országba benyomult ellenség feltartóztatására, hívható zászló alá. Ezzel a hármassal beosztással a hadügyi kormányok az

országok harc képességének lehetőleg teljes, de mégis méltányos kihasználására törekedtek.

Ez az elv van elfogadva az osztrák-magyar monarchiában is, még pedig köztudomás szerint a hadsereg mint az osztrák császárság és magyar királyság közös szerve a közös hadügy-miniszterium igazgatása alatt áll. Vele szemben a honvédség (Ausztriában Landwehr) és a népfölkelés (Landsturm) igazgatása mindkét állam külön honvédelmi miniszteriumának hatáskörébe tartozik. A szárazföldi hadseregen kívül a tengerpartoknak és tengeri kereskedelmi érdekeknek védelmére van az osztrák-magyar monarchiának hadi tengerésze is, amely szintén közös szerv és a hadügyminiszterium igazgatása alatt áll.

II.

Abban a versenyben, amely a különböző államok között fegyveres erejük kifejtése tekintetében megindult, mindenütt az képezi a főcél, hogy az állam polgárai közül minél többet képezzék hadi szolgálatra aránylag csekély költséggel. Újabban, a múlt század utolsó évtizedeiben, Angolország és Hollandia kivételével Európa minden állama az *általános kötelezettséget* hozta be, vagyis minden arra alkalmas polgárát arra kényszeríti, hogy hadseregében vagy honvédségében rövidebb vagy hosszabb tényleges szolgálatot teljesítsen.

Ezt az elvet azonban, főként pénzügyi okoknál fogva, nem lehet teljesen keresztülvinni, éppen azért úgy más államokban, mint az osztrák-magyar monarchiában évenként egy meghatározott számot soroznak be csupán a hadseregbe és honvédségbe. Ausztria ad a hadseregbe évenként 59,211, Magyarország 43,889 embert. A honvédségbe ad Ausztria évenként 10,413, Magyarország 12,500 embert. Az ezenfelül megmaradt katonakötelesek az u. n. póttartalékba jutnak, amelynek kiképzése csak a legszükségesebbre szorítkozik és két hónapig tart.

A szolgálati idő úgy a hadseregben, mint a honvédségben három részre oszlik, úgymint a tényleges szolgálatra, a tartalékosok bevonására. Háború esetén a tartalékosok bevonásának az illető csapatokhoz és ezáltal azokat hadilábra emelik. Hogy mekkora lehet a különbség a hadi- és békeidő között, legjobban láthatjuk egy gyalogsági századnál, amely békében 97, mozgósítás esetén pedig 240 emberből áll.

A sorozás megkönnyítése érdekében Ausztria-Magyarország 108 *hadkiegészítő kerületre* van felosztva. Ebből 105 esik a hadseregbe és honvédségbe, három pedig a hadi tengerészetre. Bosznia-Hercegovina négy hadkiegészítő kerületre van felosztva. Több hadkiegészítő kerület alkot egy hadtest-kerületet, amelyek egyenesen a hadügyminiszterium, illetőleg a két honvédelmi miniszterium alatt állanak.

Ami a sorozást illeti, egy-egy hadkiegészítő kerületből egy gyalogezred legénységét sorozzák.

A lovasságot, tüzéségét stb.-t nem meghatározott kerületekből, hanem több egybefoglalt gyalog hadkiegészítő kerület arra alkalmas legényességéből egészítik ki.

III.

A cs. és kir. közös hadsereg a monarchiának közös, legfőbb haderejét képezi és éppen azért úgy van összeállítva, hogy egy háborút minden körülmények között önállóan végig tudjon küzdeni. Képviselve van benne a modern hadseregek mind a négy fegyverneme: gyalogság, lovasság, tüzéség és műszaki csapatok. Ezekhez csatlakoznak még az egészségügyi csapatok és a szekeresoszta, amely a löszereket, felszerelést, élelmiszereket stb.-t viszi a háborúba induló seregek után.

TÁBORI TŰZÉREK.

A modern hadseregnek főereje a *gyalogság*, amely számával, tömegével arra van hivatva, hogy az ütközeteket kivívja. Gyors és nagy eredmény elérésénél természetesen okvetlenül szükség van a tüzéség és lovasság közreműködésére is, de legfontosabb szerepe mégis a gyalogságnak van. Ugyanis a gyalogság az egyetlen fegyvernem, amely mindenféle területen támadásra és védelemre egyaránt használható.

Alapegységül minden államban a gyalogságnál a *század* van elfogadva, vagyis azon test, amelyet egy ember, a százados, még a saját hangjával elvezényelhet. Négy század együtt alkot egy zászlóalj, négy zászlóalj pedig egy ezredet, amely hadilétszámon körülbelül 3500 emberből áll. Minden ezrednek van azonkívül saját szekeresoszta is. Századonként négy ember ki van képezve utász és hidász szolgálatra és ezek alkotják az ezred utász csapatát.

A közös hadseregnek van százkét gyalogezrede és négy tiroli vadász ezrede. Ezenkívül vannak

még önálló tábori vadász zászlóaljak is, szám szerint huszonhat, amelyek főként arra vannak rendelve, hogy mint előcsapatok, előőrsök a nagy tömegek előtt önálló szolgálatot teljesítsenek. Kiképzésük és felszerelésük azonban teljesen olyan, mint a gyalogságé. Az okkupált tartományokban besorozottak négy bosnyák gyalogezredbe és egy önálló vadász zászlóaljba vannak beosztva.

A gyalogcsapatok hét-tíz zászlóaljankint — rendszeren két ezred, vagy másfél ezred és egy tábori vadász zászlóalj — dandárokban (brigade) vannak egyesítve egy vezérőrnagy parancsnoksága alatt. Két, esetleg három gyalogdandár hadosztályokban (division) van egyesítve. A hadosztályokhoz azonban már egy-egy tüzezezred, megfelelő számú lovasság és különféle kiegészítő csapatok

is vannak csatolva, úgy, hogy háború esetén a hadosztály az a test, amely magában is önállóan léphet már fel egy-egy nagyobb vállalat vagy ütközet keresztülvitelénél. Két-három hadosztály alkot egy hadtestet (corps), amely béke idejében a legnagyobb testület a hadsereg körében. A monarchia és az okkupált tartományok területe összesen tizenöt hadtestre van felosztva a következő székhelyekkel: Krakkó, Bécs, Grác, Budapest, Pozsony, Temesvár, Kassa, Prága, Josephstadt, Przemysl, Lemberg, Nagyszeben, Zágráb, Innsbruck, Szerajevo. Hadjárat esetén természetesen ez a felosztás a körülményekhez képest megváltozik.

Ma a gyalogság főerejét a löfegyver képezi, amely már mintegy 500—300 lépés távolságról eldönti az ütközeteket. Szuronyrohamra, kézi tusára a gyalogságnál ma csak a legvégső esetben kerül sor. A löfegyver nálunk az ötlövetű Mannlicher-rendszerű ismétlődő puská. Egy ember rendszerint száz töltést hord magával, amelyet

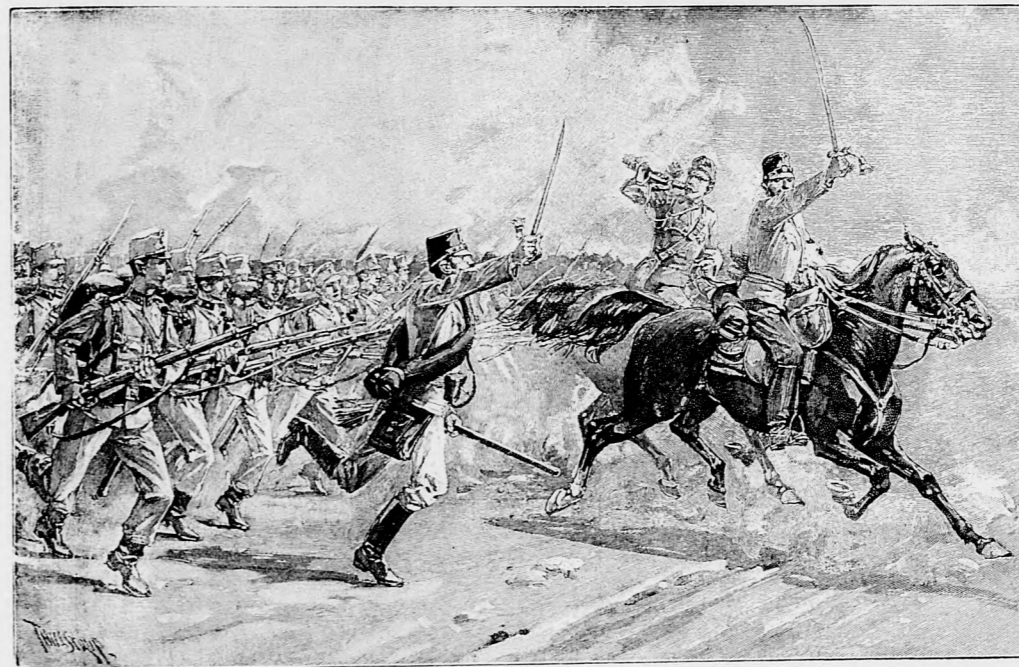
a század löszeres kocsijából és az u. n. löszerparkokból pótolnak ki.

A hadsereg másik főeleme a *lovasság*. A lovasság főfeladata a háborúban a hírszerző szolgálat, az ellenség nyugtalanítása és a megvert ellenség üldözése. Ma lovasság egymagában már nem dönthet el ütközetet. A lovasság szintén fel van ugyan szerelve löfegyverekkel, de igazi fegyvere mégis a kard és főként az ember ember ellen való harcra van hivatva.

A lovasság hajdan két különböző elemből: a könnyű és nehéz lovasokból képződött. Annak idején Európának leghíresebb könnyű lovasságát a magyar huszárok képezték és még ma is a

legtöbb esetben a nyílt csatamezőn dől el, természetesen, hogy a tábori tüzéség jóval erősebb a vártüzéségnél, amely egyes nagy erősségekben és a tengerpart kikötőiben van elhelyezve.

A tábori tüzéségnek alapegysége a nyolc tábori ágyúból álló üteg. Négy üteg egy ezredet alkot. Tüzezezrede a monarchiának összesen 56 van. Ezekből 42 az egyes hadosztályokhoz van beosztva, 14 pedig az egyes hadtest parancsnokságnak van alárendelve. A tábori tüzezezredeken kívül vannak még lovas tüzezütegek és hegyi ütegek is. A lovas ütegeknek ágyúi könnyebbek és úgy vannak felszerelve, hogy ugyanolyan sebességgel haladhassanak, mint a lovasság.

TÁBORI VADÁSZOK.

huszárságot tekintik Európa legjobb lovasságának. Idők folytán azonban a különbségek elenyésztek és csak az egyenruha maradt különféle. Fegyverzet vagy alkalmazás tekintetében ma a monarchia lovascsapatai között semmiféle különbség sincsen.

Ma a monarchiának van 16 huszár, 15 dragonyos és 11 ulánus ezrede. A huszárokat kizárólag Magyarországból, az ulánusokat főként Galiciából, a dragonyosokat pedig a többi osztrák tartományokból sorozzák. Beosztás tekintetében minden lovasezred hat századra oszlik. Három-három század együtt képez egy divíziót.

A monarchia *tüzezütege* két főelemből áll, ú. m. tábori tüzezütegből és várak védelmére és ostromára szánt vártüzezütegből. Minthogy az újkor háborúiban az egész hadjárat sorsa a

Háború esetén ezek az ütegek a lovas ezredekkel együtt működnek. A hegyi ütegek Tirol, Bosznia és általában a hegyvidékek számára vannak felállítva. Ágyúik kisebbek a rendesnél, szétszedhetők és összerakhatók. Egy-egy ágyút három öszvér hátára pakolnak fel. Leszedésük és összerakásuk oly csekély időbe kerül, hogy két perc lefolyása alatt már lövésre készen állanak.

A vártüzezütegek hat ezredből és három önálló zászlóaljból áll. Ágyúik igen sokfélék, aszerint, hogy milyen célokra vannak rendelve. Jelenleg a monarchia két legjobban felszerelt, legmodernebb erőssége Krakkó és Póla, amely a közös tengerészet főhadikikötője is.

Az említettekhez járúlnak még mint kiegészítő testek az utász-hidász csapatok, a vasút- és

táviró-ezred, az egészségügyi és szekerész csapatok. Mind úgy vannak szervezve, hogy hadjárat esetén részekre oszva arányosan legyenek eloszthatók az egész hadsereg körében. Civil embernek, aki a katonaságot nagyjából ismeri, ezekről a csapatokról és fontosságukról alig van fogalma. A hidászok például a hordozható hajóhid felszerelés segítségével másfél óra alatt képesek egy 53 m. hosszú hidat verni, amely alkalmas a legnehezebb ágyúk átszállítására is. Az élelmet és lőszerket hozó szekerész-osztályok szerepe pedig oly fontos, hogy mint katonai szakírók mondják, a jövő háborút nem az ütközetek, hanem a hadseregek élelmezése fogja eldönteni.

IV.

A közös hadseregen kívül a monarchia mindkét államának van saját honvédsége is: a m. kir. honvédség és a k. k. Landwehr. A honvédségek, minthogy háborúban a közös hadsereggel együtt küzdenek, nincsenek ellátva tüzérséggel és műszaki csapatokkal. Mindkét állam honvédségében csak a gyalogság és lovasság van képviselve.

A m. kir. honvéd gyalogság 28 honvéd gyalogezredből áll, amelyek szervezetükre és felszerelésükre nézve a közös ezredekkel csaknem megegyeznek. Eppen azért a honvédség, amely más államokban a rendes hadsereg után jön számba, nálunk azzal egyenlő fontosságú. A lovasság 10 honvéd huszárezredből áll. A magyar honvédség vezényleti nyelve magyar és igazgatás tekintetében a magyar. kir. honvédelmi miniszteriumnak van alárendelve.

Az osztrák honvédség 36 gyalogezredből és két tiroli lövészezredből áll. Lovassága 6 ulánus ezredből és néhány lovasított lövész századból áll. Legfelsőbb hatósága az osztrák honvédelmi miniszterium. Szintén a honvédelmi miniszteriumok alá tartozik a magyar és osztrák népfelkelés is, amelybe beletartozik minden 19—42 éves férfi, aki nincs besorozva a hadseregbe vagy honvédségbe.

A csapatokon kívül, amelyek arra vannak rendelve, hogy egy-egy háborúban tényleg részt vegyenek, úgy a hadseregnek, mint a honvédségnek van természetesen igen sok olyan intézete, amelyek ezt mintegy csak elősegítik és előkészítik. Ide sorozhatók a katonai nevelőintézetek, a számtalan gyár, amelyek lőszerket, ágyúkat, technikai dolgokat készítenek, az arzenálok, a katonai bíróságok stb. Ide tartozik végül a katonai térképészeti intézet, amely eddig a legpontosabb térképeket készítette Ausztriáról és Magyarországról. Ami különben az osztrák-magyar katonai térképeket illeti, azok ezidő szerint elsőrendűek egész Európában.

V.

Igen fontos ága még az osztrák-magyar monarchia közös véderéjének a hadi tengerészet is.

Egészében a monarchia mindkét állama szárazföldi lévén, nem áll ugyan azon a fokon, mint a nagy tengeri hatalmaké, de igen jelentékeny és számos elsőrendű csatahajója van.

A hadi tengerészet hajóit csatahajókra (tornyos, páncélos hajók), cirkálókra, torpedóhajókra, vontató-, parti- és iskolahajókra szokták felosztani. Elsőrendű, modern, tornyos csatahajója jelenleg hét van a monarchiának, u. m. Rudolph, Stephanie, Monarch, Elisabeth, Wien, Budapest, Habsburg. Kisebb-nagyobb hajója a hadi tengerészetnek van összesen 180, mintegy 13,000 főre menő legénységgel.

Az osztrák-magyar monarchiának fő hadikikötője jelenleg az isztriai félsziget déli csücsán levő Pola. Ott van a tengerészeti arzenál és ott székel a haditengerészet első admirálisa is. A haditengerészet tisztjeit a fumei tengerészeti akadémia képi ki.

Az elmondottakból áll a monarchia két államának hadiereje. Ennek a tengeri és szárazföldi erőnek azonban csak csekély része, mintegy 360,000 ember szolgál ténylegesen a zászló alatt. A közös hadsereg, a két honvédség, tehát a rendesen felszerelt, kiképzett katonaság létszáma több mint 1,900,000 főre rúg. Ez az erő van hivatva arra, hogy háború esetén védelmére keljen a hazának, hogy megvédelmezze akár kiomló vére árán is az otthonmaradtak családi tűzhelyét, a békének számos éven át fáradságosan elért, féltve őrzött eredményeit.

BERKEK ALJÁN . . .

Berkek alján
Bolyongtam én egyedül,
Rám ilyenkor
Bűnnek nehéz köde ül.

Barna felhő
Száll felettem. Oly setét!
Borulatját
Pajkos szellő űzi szét.

Pedig te szél!
Ki a felhőt hajtod ott?
Inkább űznéd
Tőlem el a bánatot.

Hanák József.

Sohasem volt olyan párt, vagy szekta, amelyben ne a legdatlanabbak lettek volna egyuttal a leghevesebbek is.

Pope.

A törvény a társaság szava, a szokás tettei.

Balzac.

A sok tapasztalat csak a férfinak ékessége.

Mikszáth.

AZ ANTILLÁK VILÁGA. 11

Regény. Irta Verne Gyula. Fordította Zsigány Árpád.

— Ah, hát ezért késtek? — kérdezte a hadnagy közömbösen.

Majd, az utasok felé fordulva, így szólt:

— Patterson úr? . . .

Az érdekes mentor előlépett, s tisztelettelően meghajtván magát, így szólt:

— Engedje meg, uram, hogy bemutassam önnek fiatal utitársaimat, s egyúttal kérem, fogadja legmélyebb tisztelem és kiváló nagyrabecsüléssem kifejezését . . .

— Csak kilenc — felelte Harry Markel.

— Pedig mi úgy tudjuk, hogy az *Alert* legénysége tíz ember volt . . . önt nem számítva, Paxton kapitány.

Ez a kérdés annyira kihozta sodrából Harry Markelt, hogy hamarjában felelni se tudott rá. Hogy időt nyerjen, azt kérdezte:

— Minek köszönhetem a szerencsét, uram, hogy a hajómon tisztebetem önöket? . . .

Ez a kérdés annyira természetes volt, hogy a hadnagy habozás nélkül megfelelt rá:

— Csak azért jöttünk önök elébe, mert Barbadosban már nyugtalankodtak az *Alert*

HIDÁSZOK.

— Amellyel vagyok, alázatos szolgája, Horatio Patterson . . . — sügta a pajkos Tony Renault a szomszédja fülébe.

A két tiszt kezet fogott Patterson úrral, majd az idősebbik odafordult Harry Markelhez:

— Hol a legénység? . . . kérem, sorakoztassa őket.

Harry Markel megdöbbsent; de még nála is jobban megdöbbsent John Carpenter, hogy mi lesz most?! . . . De habozni vagy tétovázni nem lehetett, s a banditák lassan sorakoztak a főárbo előtt.

A két tiszt önkénytelenül összenézett és a fejét csóválta: ennyi csúf pofát rég láttak egy rakáson.

— Csak kilenc legénye van? kérdezte az idősebbik.

hosszas elmaradása miatt. A szülők és rokonok mind az Antillákon, mind Európában aggódtak. Mrs. Seymour Kethlen megkérte a kormányzó urat, hogy keressesse a hajót s a kegyelmes úr az *«Essex»*-et küldte az *«Alert»* elébe. Ez az oka a mi látogatásunknak, de most, hogy látjuk, hogy minden rendben van a hajón, őszintén örülünk, hogy szerencsésen megérkeztek.

Ez a nagy figyelem és részvevő aggodalom lelke mélyéig meghatotta Patterson urat, aki menten meg is köszönte a hadnagnak a meleg érdeklődést. A maga és növendékei nevében megkérte a tisztet, hogy tolmácsolja őszinte hálájukat Mrs. Seymour Kethlennek és Barbados kormányzójának.

Harry Markel azonban megkockáztatta azt a megjegyzést, hogy — mivel az *«Alert»* mind-

össze csak két napot késett — talán még se volt elegendő ok a nagy aggodalomra s az «Essex» mozgósítására.

— E két napi késedelmén kívül — felelte a hadnagy — még egyéb okunk is volt az aggodalomra.

John Carpenter és Corty megrezenve néztek össze. Maga Harry Markel is megdöbbent egy kissé, de azért vigyázott magára s a legcsekélyebb jellel sem árulta el belső nyugtalan-ságát.

— Mikor indult el az «Alert»? — kérdezte a hadnagy.

— A vasmaestkát június 30-án este félnyolc tájban szedtük föl, — felelte Harry Markel. — De még jóformán ki se értünk az öbölből, mikor a szél már elállt s az «Alert» másnap egész nap szélesöndben vesztegelt a hegyfok alatt.

— Harmadnap reggel pedig — mondta most a hadnagy — egy hullát találtak a parton, ahová a tenger áramlata vetette ki. Ruháiról s a gombjairól fölismerték, hogy a szerencsétlen, amíg élt, az «Alert» matróza volt.

John Carpenter és a többiek szinte megdermedtek a rémülettől. Ez a hullá valamelyik áldozatuk hullája lehetett s az átkozott véletlen talán árulója lett gyilkosságuknak.

Az «Essex» hadnagya elmondta most, hogy Barbados hatóságait távirathat értesítették erről az eseményről s leginkább ez a körülmény nyugtalanította őket, mikor az «Alert» nem érkezett meg a kitűzött időre.

Majd azt kérdezte:

— Ön hát elvesztette egyik emberét, Paxton kapitány?

— Úgy van, uram, — felelte Harry Markel vakmerően. — Bohnak hívták a szerencsétlent. Akkor esett a tengerbe, mikor még a Farmar-öbölben horgonyoztunk s bármennyire kerestük is, nem bírtuk többé kihalászni a holdogtalant.

— Ah, most már értem, miért van csak kilenc embere tiz helyett! — szólt a hadnagy. — Egészen természetes!

De Patterson úr nem találta oly egészen «természetes»-nek a dolgot. Izgatottan fordult Harry Markelhez s kérdőre vonta, hogy miért titkolta el előttük ezt a szerencsétlenséget?

Harry Markel nyugodtan felelte, hogy nem akarta e gyászos hírrel megdöbbenteni utasait, akik talán rossz előjelnek tekintették volna ezt a szerencsétlenséget.

A magyarázat eléggé ügyes és talpraesett volt, de azért a banditákban másodszer is meghűlt a vér, mikor a hadnagy így szólt:

— A Queenstownból jött sürgöny azt is jelentette, hogy a hullá mellén mély seb tátongott.

— Seb?! — kiáltott föl Clodion Lajos ijedten, míg Patterson úr a képéből kikelve bambán bámult a hadnagyra.

Harry Markel hamar erőt vett megdöbbenésén s roppant lelki nyugalommal felelt:

— Ez a Bob a középső árbóc vitorlarudjáról esett le s estében neki vágódott a darúnak; valószínűleg akkor sebesült meg s ez volt az oka

... MIND KIMENTEK A GYÖNYÖRŰ KERTBE.

is, hogy eszméletlenül hullván a vízbe, nem bírt többé fölszínre vergődni.

Ez a magyarázat is eléggé ügyes volt, de a hadnagy fejét rázva mondta:

— A sebet nem az esés okozta. Kés-ejtette mély, hosszú seb volt az s a gyilkos penge az áldozat szívét is átszúrta.

Most már mind odavoltak a banditák: kétségtelennek látszott, hogy az «Essex» hadnagya tisztában van azzal, hogy a szerencsétlen matrózt úgy gyilkolták meg. Csak az volt a kérdés, hogy miért jött az «Alert» födelzetére? Azért-e, hogy

elfogja mindnyájukat, hogy esküdtszék elé állítsa őket az elkövetett gyilkosság miatt?

Ha elfogják és visszaburcolják őket Angliába, bizonyos, hogy az akasztófát egyikük se kerüli el. Ó, mennyivel jobb lett volna, ha ösztönükre hallgatva mindjárt indulás után meggyilkolják az utasokat s ők maguk, ahogy a szándékuk volt, kalózkodni mennek a Csöndes-óceánba.

De most már későn volt ezen keseregni. Most már Harry Markelnek azon kellett fáradoznia,

— Ó, bizonyosan a Halifax kalóz legénysége gyilkolhatta meg, — vágott közbe élénken Hinsdale Roger. — Ezek a banditák éppen akkor szöktek meg a fegyházból, mikor mi Queens-townba értünk.

— A nyomorútlak! — tört ki Tony Renault fölháborodva. — De azóta csak elfogták őket?

— A legutolsó hírek szerint még nem, — felelte a hadnagy. — Mindamellet lehetetlen, hogy megszökhettek volna Irországból s így előbb-utóbb kézre fognak kerülni.

— Reméljük, hogy minél előbb utóléri őket az igazságszolgáltatás keze! — fejezte be a beszédet Harry Markel, aki mindvégig megőrizte bámulatos hidegvérét.

— Ez aztán az ember! — súgta oda John Carpenter a cimborájának. — Nem igen jön ki a sodrából, mi?

— De nem ám! — felelte Corty elégedetten, — pedig ugyancsak a nyakára csavarodott a kötél.

A két tiszt ezután még néhány percig beszélgetett Patterson úrral, meg az Antilian School növendékeivel, s aztán elbúcsúzott tőlük. Mielőtt ismét a csónakba szállt volna, az első hadnagy odafordult Harry Markelhez s azt kérdezte:

— Nemde, Paxton kapitány: az Alert holnap estig már bizonyára elér Szent-Tamás szigetére, mivel csak ötven mérföld az út odáig?

— Minden esetre, uram, — felelte Harry Markel. — Sőt azt hiszem, hogy már déltájban ott leszünk.

— Akkor előre sürgönyözzünk, hogy várják önöket.

— Köszönjük uram, — felelte Harry Markel, — s egyúttal kérjük, hogy adja át tiszteletünket az Essex parancsnokának.

Harry Markel és cinkosai nagyot lélekzettek, mikor a csónak eltávozott hajójuktól. Öt perc múlva az Essex teljes gőzerővel indult haza felé, még egyszer viszonzván az Alert zászlójának köszöntését.

A banditák a kezeiket dörzsölték. Az Essex látogatása hajójukon hivatalosan rehabilitálta őket, s most már Harry Markel egész nyugodtan játszhatta Paxton kapitány szerepét. A merész játéknak első sakkhuzása tehát fényesen sikerült s valószínű volt, hogy a jövőben is sikerülni fog.

Az utazás többi része baj nélkül ment végbe. Estére kelve az Alert minden nagyobb vitorláját bevonta, mivel nem akart éjszaka nekivágni a szigettengernek.

Csak hajnal felé bontották ki újra a vitorlákat, s az első, aki tiz óra tájban a szárazföldet

AZ IFJAK MEG AKARTÁK MÁSZNI A HEGYET.

hogy tisztára moshassa magát meg társait a szörnyű vád alól.

S csodálatos, hogy ebben — bár akarata ellenére — Patterson úr segített nekik legjobban.

— Hogyan?! — kiáltott föl elszörnyedve, — hát gyilkos kéz ölte meg azt a szerencsétlent? A mire a hadnagy így válaszolt:

— A távirat szerint a matróz még élt, midőn a parthoz ért, ahol akkoriban egy csapat fegyvergarázdálkodott... Valószínű, hogy ezeknek a kezeibe jutott, s a gazemberek valamelyike leszúrta őt.

megpillantotta, megint csak Tony Renault volt.

— Föld! . . . Föld! — kiáltotta tapsolva a fő-árbóc kosarából, a mire társai ujjongó hurrá-val feleltek a földéletről.

XIV.

Szent-Tamás szigete.

Tudjuk, hogy Kolumbusz Kristóf, mikor 1492-ben fölfedezte Kuba szigetét, azt hitte, hogy Ázsia legkeletibb partjaira bukkant, s halála napjáig se tudta meg, hogy voltaképpen egészen új kontinensre tette a lábát.

Azóta az európai nagyhatalmak véres háborúkban versengtek az Antillák birtokáért, s a folyton meg-megújuló harcokban egyik sziget a másik után cserélt gazdát, míg legutóbb, 1898-ban, az Egyesült-Államok elfoglalta, illetőleg elvette Kubát és Portoricót a spanyoloktól.

Az *Alert* a dánok legnagyobb szigete, Szent-Tamás előtt vetett horgonyt július 26-ikán. Az *Antilian School* egyik növendéke, Niels Harboe, ezen a szigeten született, mely 1671 óta dán birtok.

Szent-Tamás kikötője oly nagy, hogy ötven igen nagy és mélyen járó hajó kényelmesen megfér benne. Ezért, másfél-két századdal előbb, mikor Európának tengeri hatalmasságai véres háborúkat vívtak egymással a Nyugat-Indiák birtokáért, Szent-Tamás szigete körül is nem egy rettenetes ütközet folyt le. De a dánok szívós kitartással védelmezték gyarmatukat, s a sziget végére is az övék maradt.

Niels Harboe bátyja, Christian, Szent-Tamás szigetén lakott, s a két testvér már több év óta nem látta egymást. Természetes hát, hogy mind a ketten alig várták a pillanatot, midőn az *Alert* kikötött és ők megölelhetik egymást.

Charlotte-Amalia, a sziget fővárosa, élénk kereskedést folytat mind az anyaországgal, mind a szomszédos Amerikával. Mivel útba esik Európa és Amerika között, nevezetes szénállomás is, a mi szintén nagyban hozzájárul jólétéhez és forgalmának növeléséhez.

Harboe Krisztián háza a rakodó-parton volt, úgy hogy az *Alert* csaknem vele szemben vetett horgonyt. Krisztián azonnal a hajóra sietett, s miután többször össze-vissza esőkolta rég nem látott öccsét, udvariasan oda fordult Patterson úrhoz:

— Barátaim, kérem és reményem, hogy a vendégeim lesznek, míg az *Alert* itt horgonyoz. Hány napig maradnak itt? . . .

— Csak három napig.

— Csak ily rövid ideig?

— Fájdalom, Krisztián. — felelte Niels, — nem szabták hosszabbra az itt tartózkodást, pedig oly rég láttuk egymást!

— Harboe úr, — szólott most Patterson úr, — a legnagyobb készséggel elfogadjuk szíves meghívását, s vendégei leszünk a rövid idő alatt, a mit itt szabad töltenünk.

Krisztián köszönet helyett melegen megrázta a derék mentor kezét, s aztán odafordult Harry Markelhez:

— Ez a meghívás önnek is szólott, Paxton kapitány, s egyúttal engedje meg, hogy hálás szívvel megköszönjem önnek azt a gondoskodást, mely-lyel öcsémet az úton elhalmoztá.

— Nemesak őt, hanem mindnyájunkat! — kiáltott föl Patterson úr őszinte elismeréssel. — Mrs Seymour Kethlen bizonyára nem választhatott volna jobb vezetőt és kapitányt, mint Paxton úr. Mellette és az ő hajóján még a tengeri betegség is igazán élvezetes volt.

A fiúk mind föl kacagtak e különös dicséretre, s még Krisztián is elmosolyodott: csak Harry Markel maradt rideg és komor. Udvariasan meghajította magát és kimérten mondta:

— Semmi ellenvetésem nincs az ellen, hogy az utasok az ön vendégei legyenek, a míg itt maradunk. Én magam azonban, bármennyire sajnálom is, nem fogadhatom el szíves meghívását, mert, mint kapitány, nem hagyhatom itt a hajómat.

Krisztiánt meglepte a kapitány rideg hangja s az a tartózkodó kimérség, mellyel szíves meghívását visszautasította. Mindamellett nem vette zokon Harry Markel nyersségét: mint kereskedőnek, többször volt alkalma érintkezni angol hajóskapitányokkal, s tapasztalásból tudta, hogy az úgynevezett «tengeri medvék» elég gyakoriak köztük.

Fél órával később Patterson úr és a növendékek mind elmentek Krisztián úrral, s a hajón csak a kalózok maradtak.

— A dolog fényesen kezdődik, Harry! — mondta John Carpenter, örömmel dörzsölve a kezét.

— Csak aztán el ne rontsátok! — felelte Harry Markel. — Legelőször is ügyelj, hogy senki se menjen ki a városba. Még leihatnák magukat valahol s akkor kifecseghetnének egyet-mást.

— Ettől ne félj, Harry! Majd vigyázok én rájuk. S ha éppen inni akarnak, hát iganak idehaza, a hajón: inkább mindegyiknek dupla porció pálinkát adatok.

S valóban, az *Alert* matrózai közül egyetlen egy se ment ki a partra a három nap alatt, — va'amin a hajóra se eresztettek föl egyetlen egy idegent se. A bőrükről volt szó: tehát jól vigyáztak magukra és megfogadták Harry Markel parancsait.

Krisztián úr irodája, mint már mondtuk, a rakodó-parton volt, de lakóháza a városon kívül épült, körülbelül egy mérföldnyire annak a hegynek a lejtőjén, mely amfiteátrumként emelkedik a tenger partján.

Itt vannak a gazdag kereskedők villái, melyek közt a Krisztián uré a legszebbek egyike volt.

Harboe Krisztián hét évvel az előtt nősült, s két kis leánya született. Niels Harboe, az unokabátya, alig tudott betelni kis hugaival: hol az egyiket, hol a másikat kapta föl és esőkolgatta.

— Milyen szépek! . . . milyen kedvesek! . . .

— Már hogy ne lennének azok? szólott Patterson úr. — *Talis pater . . . talis mater . . . quales filiae!* . . .

Ezt a latin idézetet mindenki megtapsolta.

Mondanunk se kell, hogy az ebéd fölséges volt. De még fölségesebb volt a pihenés — a munka után: mikor ebéd végeztével mind kimentek a gyönyörű kertbe, ahol a tropikus természet csodás pompájának közepette oly édes volt a kényelmes semmit-tevés, a vidám csevegés, a pajzán, de ártatlan tréfálkozás!

Mindjárt az első nap nagy kirándulást tettek a szigeten, mely természeti szépségekben igen gazdag s vadregényesség dolgában méltán vetekedik Sváje egynémely vidékeivel.

Éjszaki csücsán magas porfir-szikla van, mely körülbelül tízennégy száz lábnyira emelkedik a tenger színe fölé. Az ifjak minden áron meg akarták mászni ezt a szirtet, s fáradságukat bőven meg is jutalmazta a gyönyörű kilátás, mely a szirtfok csücsáról nyílt. Éjszak felé, a meddig a szem látott, az óceán fényben csillogó sik tükre terült el, dél felé pedig egymást érték rajta az apróbb-nagyobb szigetek, melyek olyanok voltak, mintha óriási cetek pihentek volna a csöndes vizen. (Folyt. köv.)

AZ OLVASÁSRÓL

Nem a könyvekben kell keresni az igaz bölcsesség forrását, de a kultúra jelen állapotában fontos szerepük van a könyveknek a fiatal szellemek nevelésében. Néhány részletes szabályt fogok hát felsorolni az olvasmányok megválasztására és használására nézve.

Először is vedd fontolóra, hogy a tenger sok könyv dacára, amelyek alatt roskadoznak a könyvtárak polcai, alig akad a tudományok körében egy-két derék, jóra való könyv, a többiek csak segédeszközök, sőt néha élődiek s olyanok, mint a folyondárok, melyek többet ártanak a fák törzsökének, mint használnak. Hány ezer meg ezer könyvet nem irtak össze s nem nyomtattak le a keresztény theológiáról az evangélium első hirdetése óta! Szent és igaz, hogy sem többet, sem valami jobbat nem foglalnak magukban, mint maga az evangélium és ha akár holnap elégettetnének, a kereszténység, egészen véve, nem lenne rosszabb helyzetben, sőt bizonyos tekintetben jobb helyzetben. Éppen annyi az oktalanság, mint az okosság nem egy tudós könyvben, mely annak idején nagy port vert föl; a legtöbb könyvben meg sok a fölösleg és haszontalan szövezesgetés. Szeretve szereshat a nagy műveket, az eredeti munkákat, a

nagy eszmék és nemes szenvedélyek kűtfőit és szívesen ellehetsz akkor a szószátyársággal tele tömött könyvek nélkül, amelyek a derék műveket épp oly sokszor elhomályosítják, mint megvilágítják. Ezeknek a mellékes ismereteknek megvan a maguk haszna, de nem fő-földolgoz; a keresztény tökéletesség el lehet könnyen nélkülök, ámde nem lehet el a biblia nélkül. Forgasd hát szorgalmasan a derék műveket, melyek megváltoztatták az emberi gondolkodást vagy a népek sorsát. Vedd figyelembe azokat a kiváló szellemeket is, kik bár nem tettek szert becses tényleges eredményre, de mégis megvolt a maguk hasznos voltuk, habár csupán annyiban is, hogy tiltakoztak a legelterjedtebb népi balhiedelmek ellen és rávezették a népet, hogy észszerűbb módon gondolkozzék és cselekedjék. Midőn azonban a gondolkodás és cselekvés világában ezen nagy gondolkodókkal és kutatókkal benső és szoros ismeretségre törekszel, légy rá elkészülve, hogy némelykor sajnosan fogod érezni, hogy tanulmányaid kezdetén műveik felülkerekednek eszedben, nem igen érted azokat, lépcsőkre szorúlsz, hogy felemelkedhessél ezekhez a félistenekhez. Ezek a lépcsők pedig a *kisebb művek*. Ne fitymáld hát a kisebb műveket; a szükséges ostromárkok ezek rád nézve a tudomány erős fellegvárának megközelítésére; nem ugorhatod át őket büntetlen. Használd például a nyelvtanulásban kis nyelvtant, ne nagyot. Tanuld meg derekasan az alapvető dolgokat. Eleinte kemény és verejtékes munka ugyan, de később sok bajtól ment meg.

Mikor valamely kisebb művet veszel a kezdedbe, óvakodjál, ne tanuld meg pusztán *magolómódszerrel*. Némely dolgot természetesen csak a magolómódszerrel lehet az emlékezetbe vésni, de ezek nem a legjavából valók és nem nyújtának igazi műveltséget. A magolás gépies művelet, mely szégyent hoz a gondolkozó fejére. Noha szertelenül használják, mégis csak hébe-korba ha szükséges; kizárólag pusztán azok kapnak rajta, akik nem tudnak vagy akarnak megtanulni gondolkodni. Nem köthetem hát elég erősen a szívedre, hogy *gondolkozzál*, mielőtt olvasnál, vagy legalább is olvasás közben. Ha rájössz magadtól, egy kis fejtöréssel, hogy a háromszög három szöge nemesak hogy egyenlő két derékszöggel, hanem a dolog természeténél fogva okvetlenül is egyenlőknek kell lenniök, többre mentél észbeli tehetségeid fejlesztésében, mintha könyv nélkül és gépszerűleg bema-

goltad volna Euklidésznek mind a tizenkét könyvét.

Azt javaslom továbbá, rendezd el olvasmányaidat bizonyos rendszeres terv szerint s időrendi sorban. Rend nélkül nem függenek össze a dolgok elmében. A legtermészetesebb és leghasznosabb rend pedig a származás és fejlődés rendje. Olvasd el például Plutarchos nagy életrajzeit Theseustól Cleomenesig és Aratosig időrendi egymásutánban, százszorta élénkebben fogsz emlékezni Görögország történetére, mintha modern történelmi munkából tanultad volna. De ez a szabály, miként minden szabály, magától értetődik, nem állhat meg kivétel nélkül. Kivétel rendszeres olvasásban a *hajlandóság*. Ha természetes és erős hajlandóságod van valamely történelmi korszak tüzetesebb tanulmányozására, egy percet se tűnődjél, láss ehhez a tanulmányhoz, ámde figyelmesen és alaposan. Ha bírsz egyetlenegy láncszemet, idővel bírod majd az egész láncot. Mennél előbbre haladsz kedvelt tanulmányaidban, annál inkább érzed majd annak a szükségét, hogy tanulmányaidat az időrendi egymásután erős képeséved fűzd egybe. Ha csupán általános tájékozódásra akarsz szert tenni, kivételesen megengedheted magadnak az átabotába olvasást; csak aztán azt tartsd szem előtt, hogy az efajta olvasás merő szórakozás, üdülés, vagy pedig csupán ellátja az elmét hasznos ismeretekkel, de nevelő ereje vajmi hitvány. Az efajta olvasás, amelyre manapság az emberekben nagy a hajlandóság, többet árt az érzéknek, mint használ. A XVI. és XVII. századbeli embereknek nem volt annyi könyvük, mint nekünk, de jobban hasznukát is vették. Az olyan ember, ki össze-vissza olvas mindent, olybá tetszik nekem, mint a fiatal vadászból, mely minden bokrot megfut, itt is, ott is szaglás, mégsem fog semmit. Az igazi olvasó Jákob példáját követi, aki egész éjszaka viaskodott egy angyalal s magát tartotta a szerencés győzőnek, habár kifacamadott is a csipője.

John Stuart Blackie.

Fordította

Kováts S. János dr.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Ifjúsági előadások.

A *Nemzeti Színházban* e hét hétfőjén Shakespeare *Macbeth*-jét játszották. Gyenesnek és Jászai Marinak — a két főszereplőnek — igen sokat tapsolt a közönség.

A *Magyar Színházban* csütörtök délután Toldi-t adták elő.

Önképzőkori tudósítások. A *budapesti VII. ker. Barsay-utcai m. kir. állami főgimnáziumban* „Természettudományi Kör” alakult. Célja a természetrajz, fizika és matematika iránt az ifjúság kedvét fejleszteni. A kör vezetője Müller László tanár, tagjai pedig oly VI—VIII. oszt. tanulók, kiknek legalább jó bizonyítványuk volt. Eddig két ülést tartottak. — A *budapesti Barsay-utcai főgimnázium* önképzőköre december 6-án ülést tartott, amelyen Grünbaum Lajos VIII. B. o. t. „A vén zászlótartó” t. Haász Jenő VII. A) o. t. Garay „Kont”-ját szavalt, Messinger H. VIII. A) o. t. költeményt. Rónay Gy. VIII. B) o. t. pedig Lustig H. VIII. B) o. t. történelmi értekezését bírálta meg. — A *szatmár-németi-i kir. kath. főgimnázium* „Kazinecy önképzőkör”-e rendszeres gyűlést tartott, melynek műsora ez volt: Szavalt Markovits Ignác VIII. o. t. Bíralt Fábrián Alajos VII. o. t. Szavalt Kincsesy B. VI. o. t. Felolvasott Reiter Sándor. Végül Mandics L. V. o. t. szavalt. — A *karcagi ev. ref. gimnázium* december 6-án tartotta nyolcadik rendszeres gyűlését. Ezen a gyűlésen szabadelőadást tartott Rápoli László VI. o. t. Szavaltak: Ernst Imre VI. o. t., Bujk Béla IV. o. t., Goldberger Izidor IV. o. t., Goldberger Lajos IV. o. t. és Nagy Jenő VI. o. t.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Pompéji pusztulása. Bulwer örökös regénye, mely méltán sorakozik a világhírű „*Quo vadis?*” mellé, eddig még nem volt meg olyan alakban, amelyben *Gaal Mózes* átdolgozásában adja az ifjúság számára. A borzalmas, de nagyszerű keretben, mely a kétezer év előtti város elhamvadásában csúcsosodik ki, föléled előttünk az ókori világ társadalmá, az a klasszikus pogány világ, melyet bünei és romlottsága pusztulásra kárhoztattak. A keresztény és pogány társadalom áll szemben egymással; amaz gyöngye és védtelen, csak hite és igazsága fegyverével küzd a pogány világ ellen, melynek világra szóló hatalmát negyven légió védi és hirdeti. S mégis a gyöngye és védtelen igazság diadalmaskodik: a fegyvertelen Dávid legyőzi a kolosszus Goliátot. — Bulwer regényének érdekfeszítő változatos meséjét mindenki ismeri; Glaucus és Jone, Arbaces és Nydia olyan alakok, amelyek örökre élnek emlékezetünkben, ha csak egyszer is olvastunk róluk; — de míg a nagy angol író meglelt közönségnek írta regényét s ezért a maguk durva meztelenségében rajzolta az erkölcsöket és eseményeket, addig Gaal Mózes minden salaktól megtisztította könyvét, úgy, hogy minden szülő bátran a gyermeke kezébe adhatja. Ez az átdolgozás azonban nemcsak hogy nem csökkentette, de sőt nagyban növelte a regény értékét és főképp érdekességét. Amit a tudós szerző néhol lapokon át értekezésbe illő alapos részletezéssel magyaráz, Gaal néhány tömör mondatban foglalja össze s egyöntetűbbé teszi a könyv meséjét, gyorsítja a regény cselekvényét. Innen van, hogy a Gaal átdolgozásában valóságos kaleidoszkópszerűen változtatják föl egymást az események és drámai fordulatok: a gladiátorok, Isis kultusza, a keresztények gyülekezete, a fórum színes, eleven rajza, az amfiteátrum, a boszorkányvilág, a búbajosok, a rémes gyilkosság, mellyel az ártatlan Glaucust vádolják s végül a szörnyű katasztrófa,

melynek Pompéji áldozatát esett, csak csekély része s egy-két mozzanata ennek a jeles regénynek, mely eleitől végig egyformán érdekes és lebilincselő. A negyedszáz lapos, gazdagon illusztrált, díszes kiállítású könyvet a *Franklin-Társulat* Budapesten adta ki s az ára fűzve 4 K., színyomatú vászonkötésben 6 korona.

Z. Á.
„Hűséges mind a sárga” a címe annak a díszes és szép kötetnek, melyben *Gaal Mózes* elmeséli az ifjúságnak Mikes Kelemen szomorú élete történetét. A forma, amelyben ezt teszi, nem szokatlan ugyan, de mindenesetre a legnehezebbek egyike. Magát a nagy bűjdösöt szólaltatja meg: az egész könyv olyan, mintha maga Mikes írta volna s éppen ezért a közvetlenség megkapó erejével hat. Alkalmasabb írói talentum, mint a Gaal Mózesé, aligha is akadott volna erre a szép, hazafias és művészi, de nehéz vállalkozásra. Erdélyi ember ő is, mint Mikes volt s abban a külön országban növelkedve, amelynek a levegője más zamatu, a társadalma és tradíciói egészen mások, mint a miénk, kitünően eltalálta azt a hangot, amelyen, róla alkotott képzetünk szerint, Mikes Kelemen megszólalt volna, ha csakugyan vállalkozik rá, hogy megírja a tulajdon élete folyását. Amint a könyvet olvassuk, lassankint tetet őlt és meglevenedik lelki szemünk előtt a Mikes Kelemen, akit „*Törökországi Levelek*”-ből ismerünk. Rákóczinak híj osztályos társa a bűjdösásban, hazaszerető igaz magyar, akinek síró, kesergő lelke szólal meg minden sorban, hogy nem láthatja nagynak és szabadnak a hazát, melyet „vére hullajtásával” is szolgált. Lassan lassan úgy megbűvöl bennünket ez a költői lelkű, borongó szellemű, bánatos alak, hogy nem a könyv meséje, nem is az egymásra halmozódó történelmi események sorozata érdekel, hanem csak ő maga, az a Mikes Kelemen, aki jőben rosszban hűségesen kitart „nagy ura” mellett s vele hallgatja a tenger mormolását s együtt eszi vele a bűjdösés kenyerét. Egyetlen nagy, hazafias fohászkodás ez a könyv jobb sors, dicsőség és szabadság iránt; olyan könyv, amelyet minden ifjúval el kellene olvasatni, hogy megerősödjék szívében a hazaszeretete s az a rajongó tisztelet a nagy ősök iránt, mely a Gaal könyveinek minden sorát átlengi. Kevés ifjúsági íróknak van, aki oly komolyan fogja föl szép hivatását, mint Gaal Mózes, de még neki is kevés oly könyv van, mint ez, amelyet hol csüggedő szívvel, hol repeső reménnyel olvasunk, aszerint, amint a bűjdöső fejedelmek napja is kelőben van, vagy hanyatlani látszik. Szép példa, nagy példa ez a Mikes, aki *„hűséges volt mind a sárga”* fejedelmi nagy urához; valóban méltó volt a Gaal tollára, mely emléket állított neki, éretnél maradandóbbat ebben a szép könyvben, amelyet, ha ki egyszer elolvass, bizonyára soha se felejt el. A tíz íves kötetet, *Goró Lajos* rajzaival, a Franklin-Társulat Budapesten adta ki s ára fűzve 2 K. 50 f., színyomatú vászonkötésben 4 K.

Z. Á.
A *Szent-István-Társulat* kiadásában megjelentek: **Emma néni tíz meséje jó gyermekek számára.** Udvargy Géza eredeti rajzaival. Budapest. Ára 2 K. 40 fill. — **Futó csillagok.** Ifjan elhunyt költőink jellemképei. Írta Prónai Antal. Rendkívül kedves és megnyerő Prónai kis könyvének még formája is. Könyved, szellemes s mégis tudományos hangon rajzolja meg irodalmunk korán elhunyt jeleseinek jellemképeit. Az írók, akikkel Prónai foglalkozik, a következők: Anyos Pál, Dayka Gábor, Szentjóni Szabó László, Kármán József, Csokonai Vitéz Mihály, Czákó Zsigmond, Petőfi Sándor, Kerényi Frigyes,

Tóth Ede, Reviczky Gyula. Ára díszes egész vászonkötésben 1 korona 60 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában.

FEJTÖRŐ.

Irodalomtörténeti kérdés:

Melyik az a költemény irodalmunkban, hol az echóval való játszást először látjuk? Ki a szerzője? Mikor született s hol halt meg?

Természetrajzi kérdés:

Melyik az a macska-fajhoz tartozó állat, mely kisebb a tigrisnél? Narancssárga színű, csikozott. Ázsiában él. Mi a latin neve? (Molnár Elek.)

Számítási kérdés:

Melyik az a szám, melynek négyzetgyöke és hatodrésze egyenlő? (Faragó Andor.)

Számítási találós kérdés:

— Hány éves kigyelmed?
— Nyolc évvel vagyok idősebb a feleségemnél s ketten együtt 92 évesek vagyunk. — válaszolt ez.
Hány éves egyik és hány a másik?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 december 27.

10. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:
Számítási kérdés: 183 öf. — Földrajzi kérdés: Montreal, 217,000 lakóval. — Vegytani kérdés: Nátrium. — Számítási találós kérdések: 28 forint. — Képrejtvény: A villamoság korszaka.

Helyesen fejtették meg: Imreh Béla, Fölföldy Sándor, Frank Tibor, Kund Béla, Zetti Agoston, Tuschák Imre, Fenyves Dezső, Straub Sándor, Vállas Lajos, Szemző István, Mauthner Imre, H vas Péter, Tüske Máté, Reitzer Miklós, Kovács Gyula, Grancsics Pál, Bernáth János, Nord Frigyes, Hoffmann Barna, Makk István, Kiss Aladár, Rakovszky László, Tarsoly Gergely, Marzso fivérek, Mezei Károly, Varrók László, Pálits Emil, Rozgonyi Ottó, Hubert Tibor, Seymann Ottó, Bogay Gyula, Nyiraty György, Gál László, Martinkovics János, Dobos Rezső, Becker Márton és György, Kiss Pál, Hólek László, Koosis György, Reicher József, Petravich Andor, Eisler Dezső, Tóth Mihály, Aczél Benő és Béla, Markovich Miklós, Erdődy László, Feith Pál és Miksa, Szerényi Nándor, Melczér Béla, Gengely István, Nagy László, Szabó Gyula, Alszegehy Zsolt, ifj. Felek József, Feigler Ferenc, Hutter Kálmán, Holbesz Aladár, Weisz Henrik, szikszói Molnár Elek, Salamon Samu, Szabó Béla, Kosshir Alajos, Julius Lipót, Loria Aladár, Fischek Ernő, korompai Brunswik György, Licht Zoltán, Rác Károly, Hecht Jenő és Géza, Jaross Pál, Baja Benedek, Brenner Tibor, Deutsch István, Pollák Pál, Paál Antal, Kovács Lajos, Bresztovszky Ede.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: Virág Palkó) Szabó Gyula budapesti előfizetőnk (VIII., Német-utca 41., I. 7.) nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Helyreigazítás. Múlt heti számunkban *A nagy szibériai vasút* c. cikkbe a kocsipostára vonatkozólag tévedés csúszott be; ugyanis a gyorskocsi nem hatszáz, hanem hatvan verszét tesz meg naponta.

Székely ifjú. Kérdéseire a következőkben válaszolunk: 1. Csak olyan tételt válasszon, amelyről vannak már ismeretei, lehetőleg olvasmányok alapján valaminek a kifejtése. Igen ajánlatos, hogy egy-egy jelesebb művet ismertessen. 2. Csak arra terjeszkedhetik ki, amiről már a történetből biztos adatai vannak. A beszédekben, melyeket ezen a napon tartani szoktak, a legnagyobb hiba az, hogy merő általánosságban mozognak, sok bennük a henye szó-virág, kevés a lényeg. Viszont sokan annak a napnak az eseményeit tálalják fel. Arra kell törekedni, hogy komoly és igaz tanúságokat vonjon le az eseményekből. 3. Föltétlenül ajánlom, de bizonyos fokozat szerint; a megerősítés nagyon káros lehet. Forduljon orvoshoz, aki majd helyes szaktanácsot ad. — **H.** A kis nekrológ meleg hangú, de ebben a formában nem közölhetjük, mert olvasóink nem ismerik az illetőt. — **A. Zs.** Ha a kör nem jelöl ki tudósítót, ön is beküldheti, ha kellő formában lesz, közölni fogjuk. — **Iffj. F. I.** Intézkedtünk, hogy a gyűjtőívet megkapja. — **Feigler Ferenc** (Pozsony, Sánc-út 2/b.) hajlandó olvasótársával képes levelezőlapot cserélni. — **V. L.** Ez, amit most küldött be, nem felel meg. — **Sz. Kiss Béla** (Trencsén, Piarista-utca) kéri olvasótársait, hogy legyen szíves valamelyik és küldje el neki Nyilas László «A fejedelem álma» című költeményét. — **B. Gy.** Olyan kereskedés, ahol egész gyűjteményeket lehet kapni, van, de ahol egyes darabokat árulnak, tudunkkal nincsen. — **H. P.** (Tetétleni). Az országban harminyezer ilyen iskola van, bármelyikbe felveszik a négy polgári iskola elvégzése után.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI. Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Elsőrendű ritkaságok!

Minden bélyegpár 20 fillér és a portó:

Honduras, 1890-ből, 1 és 2 ct az országcímmel.

Nicaragua, 1890-ből, 1 és 2 ct a vasuttal.

Nicaragua, 1890-ből, «Official» felnyomattal.

Perak, 1895-96-ből, 1 és 2 ct a tigrisfejjel.

Hawaii, 1894-99-ből:

1 c aranysárga (címer), 2 c barna (Honolulu kikötője), csak 25 fillér és a portó; — 1 c kékeszöld (címer), 2 c piros (Honolulu kikötője), csak 25 fillér és a portó; — 5 c kármínpiros (Kamehameha szobra) 5 c sötétkék (ugyanaz), csak 25 fillér és a portó.

Hayti, 1896-ből, pálmafa és címer, 1, 2 és 5 ct; a három darab ára csak 25 fillér és a portó.

Francia Kongó, 1900-ből:

1 c sötétbarna, 2 c sárgásbarna, 4 c piros, 5 c zöld, a zsákmanya induló oroszlánnal; a 4 darab ára csak 50 fillér és a portó;

Selangor, 1892/94-ből:

1 c zöld, 2 c piros, 2 c sárga, 3 c piros, 5 c zöld, az ugró tigrissel; az 5 darab ára csak 60 fillér és a portó.

Két koronáig használatlan bélyegeken is beküldheti a pénzt. Portóra, ha ajánlva kívánja a levelet, 35 fillért (dupla levélért 45 fillért) küldjön; közönséges levél portója, ha egyszerű, 10 fillér, ha dupla, 20 fillér.

5 koronás rendelés portómentes.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

!!Megjelent!!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes ideigvaló kellékek és díszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt Bécsből szereztek be, indíttatva éreztük maunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.
Árjegyzéket tessék a «T. L.»-ra hivatkozva kérni.

«Franklin-Társulat» könyvkiadóhivatalában Budapest IV., Egyetem-utca 4. sz. a. megjelent és kapható:

KÖZÉPISKOLAI OLVASMÁNYOK.

Az I—IV. osztály számára való olvasmányok.

Arany János. Válogatott kisebb költemények (az alsóbb, III. és IV. oszt. számára) 1 K.

— **Rózsa és Ibolya.** — **Losonezi István** (IV. osztály) *O. K.* 20 f.

— **Toldi** (IV. osztály) 70 f.

— **Szent László füve** (I. osztály) *O. K.* 40 f.

Gaal Mózes. Hűn-magyar mondák Gyulay L. rajzaival. (I. oszt.) 2 K 50 f.

— **Magyar király-mondák** Gyulay László rajzaival. (I., II. oszt.) 1 K 50 f.

Cox György. Görög regék. (I., II., III. oszt. 6 K.

Nibuhr-Gaal. Görög hősök története (I—III. oszt.) Kötve 1 K.

Jókai Mór. Magyarhon szépségei (I. oszt.) 80 f.

Petőfi Sándor. János vitéz (I. oszt.) *O. K.* 20 f.

Tompa Mihály népregéi (I. II. oszt.) *O. K.* 60 f.

— **regéi** (I., II. oszt.) *O. K.* 60 f.

Fáy András meséi (II. oszt.) 2 K.

Berzsenyi Dániel versei (III. oszt.) *O. K.* 80 f.

Kisfaludy Sándor. Doboz (III. oszt.) Vas. 40 f.

Jókai Mór. A magyar nemzet története I. kötet (I., II. oszt.) 5 K.

— II., III. kötet (III. oszt.) 8 K.

— **A nagyenyedi két fuzfa** (III. osztály) Jó könyvek 12 f.

— **Népvilág** (III. oszt.) 1 K 60 f.

Gradányi József. A peleskei notárius. (III. oszt.) *O. K.* 60 f.

Kisfaludy Károly. Mátyás deák (III. osztály.) *O. K.* 20 f.

— **Vig elbeszélései** (III. oszt.) *O. K.* 80 f.

— **Verséi**, (a III. oszt. sz.) *O. K.* 80 f.

Kölcsey Ferenc versei. (III. oszt.) *O. K.* 1 K.

Faludi Ferenc. Téli éjtszakák (IV. oszt.) Régi magyar könyvtár 1 K 60 f.

Heltai Gáspár esopusi meséi (IV. oszt.) Régi magyar könyvtár 2 K 40 f.

Mikes Kelemen. Törökországi levelei (IV. oszt.) Jeles írók 1 K 60 f.

Verne Gyula. A Robinsonok iskolája. Második kiadás Kötve 3 K 60 f.

— **Sztrogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig.** Fordította Szász Károly. 82 képpel. Kötve 4 K.

— **Utazás a föld körül nyolcvan nap alatt** 51 képpel. Vászonszövetben 4 K.

— **Cascabel Caesar.** Fordította Huszár Imre. 84 képpel. Kötve 5 K 50 f.

— **A hódtó Robur.** Fordította Huszár Imre 44 képpel. Kötve 3 K 60 f.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>	<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>

KARÁCSONYI GONDOLATOK.

Gyermekké kell válnunk, hogy a karácsony örömét a maga nagy, teljes valóságában megérthessük. Beszélünk és írunk róla s valahányszor ezt cselekedjük, lelkünk visszazsúll a múltba, vagy nézvéni azokat, akik még gyermekek: megihlet valami sajátos érzés, amely fölemelő és kibékítő.

A gyermek Jézus képe lebeg felettünk s az egész világ felett, azé a Jézusé, aki eljön a földre, hogy megvigasztalja a szomorú szívűeket, maga köré gyűjtse a szenvedőket és elhagyottakat, hogy levegye vállukról azt a nagy keresztet, amelynek a megterhelhetet az «élet» nevet adta.

A gyermek Jézus szíve árasztja szét ezen a napon az ő melegét, hogy jusson belőle mindenkinek, egy szemernyi ebből a szeretetből átteremt a világot. Békességet hirdet a békétlenkedőknek, megnyugvást a megháborgatott lelkeknek, vigaszt a panaszgatóknak: hirdeti az emberiségnek azt, miért évezredek óta a jók és nemesek epekedése szállott fel a szeretet Istenéhez: a *testvéri érzést*.

És ezen a napon a hatalmas megfélemlítő az ő hatalmáról, a dicsőségért szomjazó megfélemlítő az ő gyűlöletéről, mert a szeretet nem ismer hatalmat, dicsőséget, bosszút: a szeretet a szívet keresi, ahova bevonulhat csöndesen. A szegények szalmafüvelű kunyhójába éppen úgy betér, mint a márványpalotákba; az együgyűek felfoháskodását éppen úgy megérti, mint a hangzatos, ékes imádságot, csak *igazság* legyen benne. Igazság, édes testvére vagy te a szeretetnek! Az isteni mester ezért a kettőért

élt, szenvedett, türt és halt meg; igazság és szeretet nélkül ezen a napon a leghatalmasabb is csak szánandó, a legdicsőbb is mulandó, hiú báb, de akiben e kettő megvagyon, az boldog a szegénységében is.

Nézd el a gyermeknek örömét a rágyógó fa mellett s szemed megtelik könnyel; nézd el a tűz mellett diócskát csörgető fiúcskát s szeméből reád mosolyog a mennyország: vajjon mi teszi őket olyan boldogokká? A *hit* teszi azzá, a hit, melynek forrása égi, amely azért szállott a földre, hogy kapocs legyen Isten és emberek között.

Hófehér szárnyú galamb, lelkem e napon érzi szárnyadnak a lebbenését, édes rezgés támad a szívemben, mint akkor, amikor én is vártam az angyalkákat! Csodás erejével a gyermek-képzletnek, mindenható erejével a hitnek látam, hogy az égből elindul Jézus, hogy keresse a jó embereket, mert jó embernek kell lennie, különben miért szenvedett volna ő rövid földi életében.

Ennek a gyermek-hitnek édessége nem vész el soha. Marad belőle mindig a szívben, hogy ápolja az emlékeket s hirdesse a *jóságot*, mely fentartja a világot.

És a szeretet, az igazság, a hit keresett magának fészket a *családban*. Behúzódtott oda, hol az emberek megfélemlítnek a hatalomról, dicsőségről, gyűlöletről és csak szeretik egymást. Akinek pedig nincs családja, az lehet hatalmas, lehet dicső: azért mégis szegény, szánandó ember.

A család boldogsága a legigazibb, mert azon a szereteten alapszik, melyet az isteni ember hirdetett: az *önzelen* szereteten.